

I.OSNOVE

1/Predinec in ne družba je vir in nosilec vseh pozitivnih, ustvarjajočih duhovnih in moralnih sil v družbi. Vse, kar družba ima in premore, ima od ljudi, iz katerih sestoji. Zato mora biti pglavitni cilj vse družabne ureditve, da se vsakemu posredniku ustvari vsi pogoji neoviranega in uspešnega razvoja v kar najpepelnejšo osebnost in s tem v dobrega in sposobnega udeleženca družbe.

2/Kot individuum in oseba je človek hkrati tudi ud družbe in postane šele v različnih socialnih ednesih, kot ud redbine, srenje, nareda, države in Cerkve to, kar v resnici je. V modernem življenju, ki se vedno bolj kolektivizira, je ta povezanost človeka z družbo še posebno velika in važna. Zato je potrebno, da se sodni človek svoje navezanosti na družbo in od tod izvirajočih socialnih dolžnosti posebej zaveda. Ena pglavitnih nalog moderne vzgoje je vprav to, da naj bi zoblikevala zares sedebnega socialnega ~~ali bolj občinstva~~ mislečega in čutečega človeka.

3/Bistven pogoj za uspešen razvoj in napredek duhovnega, meralnega in materialnega življenja, je čim pepelnejša osebnostna svoboda. To velja za individualno življenje in individualno blaginjo, velja pa tudi za družabno življenje in za občo, družabno blaginjo. Sa me v družbi, kjer vlada svoboda misli, govora, združevanja in

deleovanja ,se moreje pravilni nazeri o tem,kaj je zares social-
 ne koristne in pravične,praktično uveljaviti.Zato je treba nele
 v interesu peedincea,temveč tudi v interesu zdravega socialnega
 razvoja in napredka temeljne človeške in državljske ~~praxixxx~~
 svebeščine ljudi zares učinkovite zajamčiti.

4/Vsak odrasel in dela zmežen člegak mera sam nositi
 poglavitno skrb in odgovernost za svoje lastne blaginje in za k
 blaginje svojcev,ki se od njega odvisni.Družba mu mera pač za-
 geteviti možnost za to,ne sme pa sama neposredno prevzemati teh
 nalog in prvenstvene skrb za to.

5/Da se prepreči vsakršno nasiljevanje in namena izko-
~~riščanje~~ *praxixxx* ,mera vsa ureditev družabnega življenja sleneti na načo
 lu kar najpopolnejše samevlade peedincev,kaker tudi vseh važnejš
 ših ljudskih skupin.

II. KULTURA IN PROSVETA

1/Vsa ureditev verskih, kulturnih in prosvetnih zadev v državi in kemunah mora sloneti na priznanju načela čim popolnejše svobode v teh rečeh.

2/Nihče ne sme nikogar siliti k izpovedovanju določeni verskih oziroma svetevennazerskih načel ali k udeležbi pri bogoslužju in drugih verskih obredih in vajah. Prav tako ne sme nihče nikomur brajti, da bi svoj verski ali svetyni nazer izpovedoval, se udeleževal bogoslužja in verskih vaj - razen, keliker bi šle za očitne nemeralne ali socialne neverne sekte ali struje.

3/Krščanska življenjska načela se najboljša osnova zdravega ⁱⁿ uspešnega osebnega življenja, kakor tudi najboljši temelj za pravično in vsestransko zadeveljivo ureditev ljudskega sožitja. Ta krščanska življenjska načela se poleg tega za velike večine našega naroda najdragecenejša, in najbolj nedotakljiva svetinja. Zaradi tega ne sme nihče načelne svobode v verskih in svetevennazerskih rečeh zlorabiti za to, da bi vero v krščanske življenjske načela javno rušil ali srametil. Učitelji, profesorje in spleh vsi, ki po svojem peklicu mladine uče in vzgajaje, se - ne gleda na svoje osebne prepričanje - dolžni pred mladino in v javnem življenju z vsem svojim penašanjem kazati da krščanskega življenjskega nazera in različnih oblik in ustanov krščanskega življenja vsaj take spoštovanja, kakor ga resnično kulturni človek ved-

ne kaže do tujega življenjskega nazera.

4/V šolanje mora biti za otroke konfesionalnih staršev verski pouk obvezen.

Otrci brezkonfesionalnih staršev se morajo na mesto tega poučevati v splošno priznanih moralnih načelih osebnega in socialnega življenja.

5/O vzgoji in šolanju otrok odločajo starši. Država sme predpisati le minimalne mere izobrazbe in socialne vzgoje, ki naj bi je bil deležen vsak otrok.

6/Vsak otrok ima pravico do pouka v svojem materinskem jeziku.

Narednim manjšinam in verskim skupinam se mora priznati pravica, da smeje svedežno snovati svoje lastne šole. Učni program teh šol mora ~~sej~~ *kolikor je z mogoč* ustrezati minimalnim zahtevam, ki jih predpiše država, zato pa mora država iz svojih sredstev prispevati za vzdrževanje takih šol ustrežajoči znesek, kolikor bi stale šolanje njihovih učencev v državnih šolah.

7/Šolanje v državnih šolah - osnovnih kakor tudi srednjih in visokih - mora biti brezplačno. Vsakomur je treba omogočiti, da ~~lahko~~ doseže tiste višje stopnje izobrazbe, za katere ima veselje in potrebne sposobnosti.

8/Ustanavljanje in delovanje vseh vrst verskih, znanstvenih in spleh kulturnih ter prosvetnih organizacij mora bi-

ti svobodno ter se ne sme vezati na nikakršno oblastveno odobritev.

9/ Tiskanje in izdajanje knjig, časopisov in vseh drugih vrst publikacij morata biti svobodna in se ne smeta podvreči cenzuri razen v primeru resne nevarnosti za državo in javni red.

Izdajanje in širjenje pornografskih ali drugače izrazito pohujšljivih spisov se mora ^{strogo} kaznovati.

III. GOSPODARSKA IN SOCIALNA VPRAŠANJA

1/Zares uspešna in za celoto koristna organizacija gospodarstva je mogoča edinele na osnovi zasebne podjetnosti in odgovornosti. Država in kemune naj posegajo v gospedarske življenje ter ga s splešnimi predpisi in konkretnimi ukrepi urejajo in organizirajo le, keliker je to najna potrebno zaradi obče blaginje.

2/Poglavitni cilj vse gospedarske in socialne politike v državi in kemunah mora biti, da se vsem ljudem ustverije materialni in socialni pegeji zares človeka vrednega in njihovega stanu primernega življenja.

mora država in kemune sprejeti primerni predpisi

V ta namen je treba posebej poskrbeti:

a/da se po možnosti dana zagotovi zadostna proizvodnja poglavitnih potrebščin,

b/da se bo celotni narodni dohodek kar najbolj pravično porazdeljeval na vse ljudi,

c/da bodo, keliker mogoče vsi deležni lastnine in bo čim več ljuden dana možnost keliker telike samostojnega gospedarskega življenja,

č/da se vsem, ki nimajo lastnega posestva ali lastnega podjetnega gospodarstva zagotovi priložnost za dele in zaslužek v tujih podjetjih ezirema v tujih službi.

a/da se najteim delovnim močem zagotovi dovolj velika, za vzdrževanje njih samih in njihovih družin zadoščajoča plačila.

Za človeka vredno in stanu primerno življenje je nadalje potrebne poskrbeti:

a/da se bo lahko vsakdo primerno uspešnil za pealic, ki ga veseli in za katerega ima potrebne naravne sposobnosti,

b/da bude vsakemur dani potrebni materialni pogoji za ustanovitev lastne družine,

c/da bo vsakemur zagotovljeno za primer bolezni ali nezgode primerno zdravljenje, za primer enemeglosti in starosti pa primerna enemeglostna in starostna preskrba.

redovite družine pa primerno preskrba najj vseh najpust. 1944

+++

Da se zagotovi pravičen, občin narodnegospedarskim in socialnim potrebam ustrezajoč razvoj pedinih gospedarskih panog in podjetij ter celokupnega gospedarstva, meraje država in kemune:

1/Izdelati primeren narodnegospedarski načrt e bodočem razvoju gospedarstva va svojem področju,

2/Poskrbeti za primerno organizacije in dodeljevanje kredita pedinim gospedarskim podjetjem in panogam v skladu s splošnim narodnegospedarskim načrtom

3/Pedpirati in po potrebi tudi same izevati in vzdrževati taka za celote potrebna in vazna gospedarska podjetja in

posebej še polgospodarska podjetja, ki bi zgolj po načelih zasebne podjetnosti in stroge rentabilnosti ne mogla obstajati in in se v zadostni meri razviti

4/Deloma ali tudi popolnoma prevzeti v svoje last in uprave taka gospodarska podjetja ali tudi cele gospodarske panoge, ki je z njimi zvezana prevelika gospodarska in politična moč, kakršna se ne more brez nevarnosti in škode za celote prepustiti zasebnim velekapitalistem in njihovem združbam

5/Zadrževati nastajanje velepodjetij in njihovih združb v mejah, ki zadoščajo za tehnične in gospodarske kar najbolj racionalne in cenene proizvodnje in prodaje blaga, ne dajejo pa možnosti za monopolistično izkoriščanje potrešnikov.

6/Preprečevati nastajajoče izrazite industrijskih krajev - razen, kolikor je to zaradi naravnih okoliščin neizogibno - in skrbeti za primerne porazdelitev sbrti in industrije po vsej deželi.

7/Oteževati in preprečevati stvarne nepotrebne, zgolj iz profitorskih interesov izvirajoče združevanje različnih, med seboj povsem nesporodnih podjetij v eni roki.

8/Če se pokaže potreba, da obči obči blaginji nevarne gospodarske in politične premoči zasebnega velekapitala ni mogoče drugače streti in zadržati v pravih mejah, mora država

delečiti primerno najvišje premoženjske meje, ki pa mora biti dovolj visoka, da ne bo svirala potrebne in koristne zasebne uspešnosti.

+++

Poleg pravkar naštetih nalog, se država in komune dolžne posebej poskrbeti:

1/Za pravilno porazdelitev zemljiške posesti, tako, da bo omogočen obstoj čim večjega števila samostojnih kmeških gospodarstev in bo lahke čim več družin imele svoj lastni dem.

Kot osnovna načela mora veljati, da naj ~~več~~ zemljijska last tistega, ki jo obdeluje. Obstoječa veleposestva se morajo - kolikor ni njihov obstoj z narodnega gospodarkega in socialnega vidika zares koristen in potreben - postopno razdeliti, za naneve nastajajoča zemljiška posestva pa je treba deležiti po krajevnih razmerah primerno nizke maksimalne meje, katere ne smeje v nobenem primeru prekoračiti.

2/Pravice in dolžnosti, ki so zvezane z zasebno lastnino, mora država urediti po načelu: Kolikor več kdo ima, toliko manj je to zares njegovo, toliko bolj je samo še oskrbnik, ki je dolžan ³ upravljati ¹ svoje ² imetje v občo korist.

3/S primernimi predpisi in ukrepi je treba poskrbeti, da kapitalistični podjetnik ne bo mogel svojega podjetja upravljati zgolj po svojih prireditnih interesih, marveč bo kljub vse

vsej samostojnosti obenem tudi narednegospedarski organ, in bo dolžan upoštevati pri vodstvu svojega podjetja tudi obče, narednegospedarske in socialne interese in keristi.

+++

1) Pri ureditvi mezdnega in službenega razmerja je treba posebej upoštevati, da delavca ali nameščenca ni mogoče z same plače od podjetja take odpraviti, da bi ne imel do njega - posebno, če je v njem že dolga leta služil - nobenih pravic več. Kot načelo mora veljati, da je podjetja akupna gospedarska ustanova podjetnika pa njegovih dolgoletnih delavcev in nameščencev in, da imajo ti, če ni zanje drugače, n. pr. s socialnim zavarovanjem dovolj poskrbljene, - podobno, kakor gospodar - pravice od podjetja primerne živeti nele, dokler v njem delajo, temveč tudi ko enemereje.

2) Zato gre delavcem in nameščencem poleg redne, po vsaki kratnih gospedarskih razmrah v podjetju odmerjena plače pravice do primerne udeležbe pri dobičku in zlasti tudi pri upravi podjetja.

3) Dolgoletnim delavcem in nameščencem podjetja pa je treba poleg pravice do primernih postranskih dajatev in ugodnosti v podjetju priznati za primer odslevitve ali presteveljnega odhoda iz podjetja pravice do primerne odpravnine.

Delavcem in mašeččencem, ki morajo skrbati za družino, se mora zagotoviti zadostna plača v obliki etreških doklad, ki jih bodo prejimali iz skupnega sklada, kamor bi se od vseh mezd in plač v določeni gospedarski panegi ali v vsem gospedarstvu v deželi plačeval primeren odstotek.

Za primer neprešteveljne nezaposlenosti je treba delavcem in nameščencem v obliki posebnega zavarevanja zagotoviti primerne vzdrževanje.

IV. POLITIČNA UREDITEV

1/Naloge države in komun se v naši dobi silno narasle. Zaradi tega je treba pri organizaciji političnega življenja v njih posebej paziti:

a/da bodo zakonodajni in upravni organi države in komun strokovno in moralno usposobljeni za dobro izpolnjevanje svojih nalog,

b/da se oblastveni aparat ne bo preveč razrasel in zbirek kratiziral,

c/ da se zaradi izvrševanja oblastvenih funkcij države in komun esneve človeške in državljanske pravice poedinca ne bi delj utesnilo, kakot je to nujno potrebno.

↳ Da bi ta cilj dosegli, je potrebno predvsem:

a/da se ves upravni aparat države in komun podredi učinkovitemu nadzorstvu veljenih ljudskih predstavništev,

b/ da se pristojnost oblastvenih organov jasno določi in ^{in da se} zadrži v pravih mejah, vse upravne poslovanja pa kar najbolj poenostavi,

c/da je za varstvo zakonitosti v upravnem postopku dopustna v vsakem primeru težba na pristojno sedišče,

č/da je v civilnih in kazenskih rečeh poskrbljeno za strogo objektivno, tudi od najvišjih zakonodajnih in upravnih organov

nev neodvisne sodstvo.

2/Da bi se državi in deželam zagotovila kolikor mogoče enotna /homogena/ in delazmožna vlada, se morajo velitve v najvišja politična predstavništva ljudstva izvesti po večinskem načelu. V narodnostno mešanih pokrajinah je treba ~~xxxxxxx~~ ~~xixi~~ posebej poskrbeti za sorazmerne udeležbe narodnostnih manjšin v najvišjem ljudskem predstavništvu.

Velitve v ožja, lokalna /okrajna in občinska/ ljudska predstavništva naj si izvedejo po preporočnem sistemu. Istie velja za velitve v strokovne korporacije / kulturne, prosvetne in gospodarsko-socialni svet/ in stanevska predstavništva /stanevska zbornice/.

3/Za uspešne dele državne in deželne vlade je potrebno, da se ji kljub vsej odgovornosti političnemu ljudskemu predstavništvu zagotovi primerna stalnost. V ta namen naj vlada v začetku parlamentarne dobe predloži parlamentu splošen program zakonodajnega in upravnega dela za vse zakonodajne periode. ^{V primeru, da} parlament odobri ta program najmanj z dvotretinske večine, naj bo tudi za nezaupnico vladi potrebna vsaj enake velika večina.

4/Da bi se parlament bolj uspešnil za reševanje strokovnih, posebne kulturnih in prosvetnih ter gospodarskih in

socialnih vprašanj, je treba za ta vprašanja ustanoviti v njem stalne odbore, ki bodo pristojni za obravnavanje vseh zakonskih načrtov z ustrežajočega področja. Tem odborem naj bi ministri ustrežajočih reserov periodično poročali o svojem delu. Tu naj bi se obravnavala tudi običajna vprašanja poslancev v takih zadevah

5/Za obravnavanje strokovnih in stanevskih zadev se mora v državi in deželah ustanoviti poseben kulturne-prosvetni in gospedarsko-socialni svet. Ta dva sveta naj bi sestavljali ~~pxx~~ po preporcu izvoljeni predstavniki ustrežajočih strokovnih in stanevskih organizacij /sindikatev, stanevskih zbornic/. ~~Kulturne~~

Kulturne-prosvetni in Gospedarsko-socialni svet morata imeti poleg posvetevalne pravice tudi možnost izdatne/iniciativne na svojem področju. Zato naj bi parlament dolžan predloge, ki mu jih kateri izmed teh dveh svetov stavi s primerne kvalificirane / n.pr. dvetretjinske/ večine, v določnem času obravnavati in o njih sklepati. Če bi svet predlog, katerega je parlament prvič odklenil, penevil še z večje večine, naj bi bil parlament dolžan o tem predlegu ^{vnevič} ne/razpravljati in sklepati temveč tudi morebitne odklenitev javno utemeljiti.

6/Okrajne in občinske uprave ^{na} ~~opravljajo~~ vse upravne posle na svojem ozemlju. Pri tem se v zadevah širšega pomena vezane na zakone in uredbe širših oblastev.

~~Šef-lokalne-uprave v kraju in občini mora biti veljen~~
~~in odgovoren ustreznemu ljudskemu predstavništvu.~~